

ลำประดาโมเดล

วิราวรรณ ยกแก้ว

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

องค์การบริหารส่วนตำบลลำประดา

อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร

❑ วิถีชุมชนคนลำประดา

ลำประดา เป็นตำบลเล็กๆ ในอำเภอบางมูลนาก คนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ทำนาข้าวการเกษตรเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับดิน น้ำ และอากาศเป็นอย่างมาก ชีวิตจึงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติ หากมองไปสองข้างถนนจะเขียวขจีไปด้วยต้นข้าว ต้นไม้ เพราะช่วงนี้ เป็นฤดูกาลทำนา เป็นสังคมแห่งการเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างญาติพี่น้องสูง รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนด้วย ถึงแม้จะน้อยลงกว่าเดิมมาก แต่ยังคงมีอยู่ นอกจากนี้ การมีวิถีชีวิตที่ง่ายของคนในชุมชน ซึ่งอาจดูเชยหน่อยๆ แต่ก็สิ่งหนึ่งที่ทำให้ชนบทมีเสน่ห์ในตัวของมันเอง

ตำบลลำประดา ชาวบ้านส่วนใหญ่อพยพมาจากจังหวัดสระบุรี ใช้ภาษาลาวยวน มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง อาชีพทำนาเป็นส่วนใหญ่ รองลงมากรีบจ้าง พื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มประสบภัยน้ำท่วมซ้ำซากและภัยแล้งขาดแคลนน้ำซ้ำซากแทบทุกปี ในอดีตชาวบ้านที่นี่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีน้ำใจ พึ่งพาอาศัยกัน แต่ด้วยภาวะของสังคมเมืองที่แผ่เข้ามา ประกอบกับยุคโลกาภิวัตน์การสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทของชุมชนเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดกระแสทุนนิยม เกิดการแข่งขัน ชิงดีชิงเด่นกัน เกิดความแตกแยกในสังคม การผลิตพืชเชิงเดี่ยวเพื่อขายข้าวที่เคยทำไว้กินก็ทำเพื่อขายเพิ่มพื้นที่การผลิตมากขึ้น เน้นการใช้สารเคมีทำให้เกิดผลกระทบคนในชุมชนเจ็บไข้ได้ป่วยมากขึ้น กลุ่มคนวัยแรงงานออกไปทำงานในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ทิ้งเด็กที่เป็นลูกหลานไว้กับปู่ย่าตายาย

❑ “ปัญหาของคนลำประดา..ใครจะแก้ไขให้?”

ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเป็นเรื่องเดิมๆ ที่หลายพื้นที่ประสบปัญหาที่บางคนบอกว่า “ยากที่จะแก้ไข” ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านมีหนี้สินเป็นจำนวนมาก เกิดภาวะยากจน การทำนาใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ไม่มีงานทำ ไม่มีที่ทำมาหากินเป็นของตนเองต้องเช่าพื้นที่คนอื่นทำกิน และประกอบกับราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ชาวบ้านจึงถูกซ้ำเติมครั้งแล้วครั้งเล่า ทำให้เชื่อมโยงไปถึงปัญหาด้านสังคม ส่วนใหญ่เป็นสังคมสูงวัย ผู้สูงอายุที่ต้องเลี้ยงดูลูกหลานที่พ่อแม่ต้องไปออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ครอบครัวแตกแยก เกิดช่องว่างระหว่างวัย เด็กเยาวชนรวมกลุ่มกันมั่วสุม ติดยาเสพติด ติดเกมส์ เล่นการพนัน และขู้สาว คนในสังคมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การสืบสานศิลปะ วัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลย ค่านิยมฟุ้งเฟ้อ ทุ่มเทเพื่อใช้เงินเกินตัว รวมถึงเมื่อเป็นสังคมสูงวัย ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ทำให้เกิดภาวะพิการ เป็น

ผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาตไม่มีคนดูแล ส่วนปัญหาภัยแล้ง น้ำท่วมซ้ำซาก การทำการเกษตรใช้สารเคมีเป็นอย่างมาก เพื่อให้ทันฤดูกาลผลิตและเร่งทำเงินให้ทันใช้ต่อการดำรงชีวิต พื้นที่ตำบลขนาดกว้างทำให้การพัฒนาด้านการคมนาคมยังไม่สะดวกและทั่วถึง ปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ชาวบ้านประสบภาวะความเครียดสูง พบผู้ป่วยจิตเวชเพิ่มขึ้น เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งเป็นอันดับหนึ่ง ผู้ป่วยโรคเบาหวาน ความดันโลหิตเพิ่มมากขึ้นและแนวโน้มผู้ป่วยที่มีอายุน้อยลง ครอบครัวแตกแยกทำให้ขาดการดูแลที่อบอุ่นทำให้เด็กเยาวชนตั้งครมไม่พร้อม การเลี้ยงดูเด็กเล็กแบบผิดๆ เลี้ยงดูแบบตามใจ เด็กนิยมกินขนมกรุบกรอบที่ขายตามร้านค้าทั่วไปผสมผงชูรสและพฤติกรรมเด็กไม่กินผักทำให้เกิดภาวะอ้วน ฟันผุ พัฒนาการช้า

“ปัญหาของคนลำปะด้า คนลำปะด้าก็ต้องแก้ไขเอง”

เป็นคำตอบที่สะท้อนให้เห็นวิถีคิดของคนลำปะด้า ที่ไม่รอความช่วยเหลือจากหน่วยงานข้างนอก แต่กลับมองว่า หากปัญหาใดเกิดขึ้น คนลำปะด้าย่อมรู้ทางแก้ไขที่ดีที่สุด สิ่งสำคัญคือ คนลำปะด้าต้องรู้จัก “คิดพึ่งตนเอง” และ “ร่วมกันคิด ร่วมกันทำอย่างจริงจัง” นั่นเอง

❑ แนวคิดการจัดการตนเองตำบลลำปะด้า

จากการทบทวนประวัติศาสตร์และการพัฒนาในอดีต ได้เห็นถึงความสำเร็จและความล้มเหลวในการพัฒนาในช่วง ๑๒ ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ ทำให้มองเห็นความจำเป็นที่ประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการ ที่จะต้องช่วยกันปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาตามกระแสโลกาภิวัตน์ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาใช้ในการพัฒนา เพื่อให้เกิดการนำหลักคุณธรรมมาใช้ดำเนินวิถีชีวิตแบบพอเพียง คนในสังคมเห็นแก่ส่วนรวมมากขึ้น ให้คุณค่ากับความเป็นไทย และร่วมสร้างชุมชนนิยม จากแนวคิดดังกล่าวจึงได้ตั้งคณะทำงานส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลลำปะด้า และต่อมาได้เปลี่ยนเป็นคณะทำงานตำบลจัดการตนเองพร้อมกับประกาศให้ตำบลลำปะด้าเป็น “ตำบลจัดการตนเอง” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓

ตำบลจัดการตนเองตำบลลำประดา มีแนวคิด “ตำบลจัดการตนเองต้องเป็นตำบลที่มีการจัดการทรัพยากรของชุมชน ได้แก่ คน ทุน และความรู้ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนทั้งประชาชน ท้องถิ่น ท้องที่ และส่วนราชการต่างๆ ในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน สุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชน เมื่อเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและสังคม ก็สามารถจัดการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่นได้ด้วยตนเองอย่างเท่าทันปัญหาเหมาะสมกับสถานการณ์”

โดยมีเป้าหมายการพัฒนาใน ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ด้านเศรษฐกิจ (เศรษฐกิจดี) เพื่อให้หนี้สินลดลง ประชาชนมีอาชีพเสริม มีการบูรณาการแหล่งทุน พัฒนาธุรกิจชุมชนครบวงจร มีผลิตภัณฑ์ชุมชน ชุมชนมีการผลิตและใช้สินค้าที่ผลิตขึ้นในชุมชน ชุมชนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนมีการพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

๒. ด้านสิ่งแวดล้อม/โครงสร้างพื้นฐาน (สิ่งแวดล้อมดี) เพื่อให้มีศูนย์อินเทอร์เน็ตตำบล ชุมชนมีการบริหารจัดการขยะ ประชาชนมีน้ำสะอาดใช้อย่างเพียงพอในลำคลองมีน้ำใช้ ถนนไร้ฝุ่น มีไฟสว่างรายทางและตามจุดอันตราย ลดการใช้สารเคมี เพิ่มพื้นที่สีเขียว

๓. ด้านสังคม การศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรม (สังคมดี) เพื่อชุมชนมีโรงเรียนของชุมชน ชุมชนมีบุคคลต้นแบบ/ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนมีการฟื้นฟู อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี ชุมชนมีความสามัคคี ครอบคลุมมีความอบอุ่น/พอเพียง ชุมชนมีการรวมกลุ่ม/ชมรมทำกิจกรรมด้านสังคมอย่างเข้มแข็ง ชุมชนมีศูนย์เด็กเล็กที่มีมาตรฐาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

๔. ด้านสุขภาพ (สุขภาพดี) เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดี ประชาชนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ/ดูแลตนเองได้ ประชาชนมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมด้านสุขภาพ ประชาชนมีการบริโภคอาหารที่ปลอดภัย ชุมชนมีกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพ ชุมชนมีโครงการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสุขภาพ โรงพยาบาลตำบลมีมาตรฐาน บริการมีคุณภาพ พึ่งได้ ชุมชนมีการเฝ้าระวังปัญหาสุขภาพ

❑ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ หัวใจ

ปัญหามากมายเกิดขึ้นในตำบลลำประดา ปัญหาหนี้สิน ปัญหาคุณแม่วัยใส ปัจจุบันกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัญหาระดับประเทศทั้งนั้น ในขณะที่มีปัญหาจากโครงการจำนำข้าว ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ กระตุ้นให้ชาวนาเร่งผลิต และใช้สารเคมี ทำให้พบสารเคมีในเลือดของเกษตรกร มีการเร่งเจาะบ่อบาดาลทำนา การแย่งชิงน้ำกำลังเกิดขึ้น

การเชื่อมโยงมิติต่างๆ ทางสังคมของคนลำประดาได้เริ่มขึ้น จากการร่วมมือของหลายฝ่าย ท้องถิ่น ท้องที่ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในตำบลลำประดา ร่วมกันทำการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อให้เข้าใจบริบทของตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ทุกคนในลำประดา ร่วมคิดรวมทำ ร่วมออกแบบวิถีชีวิตตนเองแบบฉบับของลำประดา เพื่อให้เห็นภาพเป้าหมายแห่งอนาคตเป็นภาพเดียวกัน การเชื่อมโยงมิติต่างๆ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญ

ยุทธศาสตร์ตำบลจัดการตนเองด้วยแนวคิด “ปัญหาที่อยากแก้ ความดีที่อยากทำ” ไปสู่การลงมือทำร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมเป็นภาพขับเคลื่อนตำบลคุณธรรม ยุทธศาสตร์ตำบลจัดการตนเองตำบลลำประดา แบ่งเป็นยุทธศาสตร์ ๔ ด้านที่คนในชุมชนเป็นผู้กำหนด และ สอดคล้องกับความต้องการจากเวทีวาระประชาชนตำบลลำประดา คือ

(๑) **ด้านเศรษฐกิจ** กลุ่มอาชีพต่างๆ ในตำบลลำประดา ได้แก่ โรงสีชุมชนตำบล โรงปุ๋ยชุมชนตำบล กลุ่มตุ๊กตาเปเปอร์มาเช่ กลุ่มสานตะกร้า กลุ่มดอกไม้จันทน์ กลุ่มเกษตรคุณธรรมและกลุ่มพริกแกง กลุ่มบริหารจัดการน้ำในตำบลลำประดาเพื่อการเกษตรกรรม

(๒) **ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น** ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในตำบลลำประดา ด้านการควบคุมปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ ห้ามเล่นการพนันภายในวัดลำประดา การทะเลาะวิวาททางพนันต่างๆ ในตำบลลำประดา ข้อปฏิบัติในงานศาสนาพิธีตำบลลำประดา ด้านจิตอาสาในการช่วยงานต่างๆ อาทิ บทบาทของ อปพร.ตำบลลำประดา และงานสภาองค์กรชุมชน

(๓) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ข้อตกลงร่วมกันของชุมชน ห้ามจับจองและนกที่กินหนุณาเชิงรุกในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมผ่านกลุ่มรักษาสีสิ่งแวดล้อมตำบลลำประดา และชมรมจิตอาสาพัฒนาตำบลลำประดา ช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมในตำบลลำประดาให้น่าอยู่

(๔) **ด้านสุขภาพ** ด้านการฟื้นฟู การแก้ไขปัญหาร่องสารเคมีในเลือดสูง ด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ชมรมคนรักสุขภาพมิตรภาพบำบัด กลุ่มปั่นจักรยานเพื่อสุขภาพ และกลุ่มแอโรบิก โดยใช้กระบวนการสร้างนำซ่อม

❑ รูปแบบหรือกลไกหลักการดำเนินการหลักของตำบลจัดการตนเอง ตำบลลำประดาโมเดล

๑) คนที่เป็นแกนนำ/ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จำนวน ๑ เปอร์เซ็นต์ที่เอาจริงเอาจังและมีหัวใจที่มีธรรมะ ดังหลักอปริหานิยธรรม (คิด/ประชุมร่วมกัน ทำร่วมกันอยู่เป็นเนืองนิตย์) ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและ ศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง นั่นคือความหมายของความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ต้องเริ่มต้นที่ชุมชนและหมู่บ้าน

๒) วิธีคิดที่ค่อยๆ เปิดออกกว้างเหมือนกะลาหางาย จากการที่ได้ไปรู้ไปเห็นการทำงานของระดับตำบล ระดับจังหวัดและระดับประเทศ

๓) ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในชุมชน เชิงโครงสร้างความสัมพันธ์ที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิมเป็นแบบแนวตั้งเป็นแบบใหม่แนวระนาบ ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ที่เท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

๔) บทบาทที่เปลี่ยน หรือคนนอก หน้าที่ ชวนเขาออกไปข้างนอก ไม่ใช่พวกกะลาหางาย นโยบายมาจากภาคประชาชน ไม่ใช่ผู้บริหารท้องถิ่นชี้บอกให้ทำ เช่น เด็กเยาวชน มี อสม.เป็นพี่เลี้ยง เป็นต้น

“ตำบลลำประดา ตำบลจัดการตนเอง” ชุมชนน่าอยู่
ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทั้งภาคพลเมือง
และท้องถิ่น อันจะเป็นจุดส่งเสริมหลักของประชาธิปไตยไทย

❑ ธรรมนูญตำบลลำประดาสู่การขับเคลื่อนตำบลคุณธรรม

ธรรมนูญตำบลลำประดา เป็นข้อปฏิบัติและกฎเกณฑ์ที่อยู่ร่วมกันของคนในชุมชน เป็นแนวทางที่แก้ไขปัญหาร่วมกัน และฝ่ายท้องถิ่น ท้องที่และประชาชนได้ร่วมกันประกาศเจตนารมณ์ในการบังคับใช้ธรรมนูญตำบล เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘ ณ ลานโพธิ์วัดหนองสะเตา

ธรรมนูญตำบล

ธรรมนูญตำบล ตำบลลำประดา

แบ่งออกเป็น ๕ หมวด ที่สำคัญ ประกอบด้วย

หมวดที่ ๑ บททั่วไป เป็นส่วนแรกที่อยู่ธิบายความหมายขององค์ประกอบของธรรมนูญตำบล

หมวดที่ ๒ เศรษฐกิจและทุนชุมชน ว่าด้วยการเศรษฐกิจและทุนในชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหรือธนาคารในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในระดับตำบลสู่การพึ่งพาตนเองเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

หมวดที่ ๓ สังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดูแลปัญหาทางสังคมของชุมชน ตลอดจนมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมวดที่ ๔ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกครัวเรือน ชุมชน มีการจัดการขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

หมวด ๕ สุขภาพ ว่าด้วยการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนครอบคลุมทุกเพศทุกวัย

ทั้งนี้ ตำบลลำประดาได้เปิด “เวทีวาระประชาชน” ร่วมกับชาวบ้านเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบข้างนำไปสู่ความยั่งยืน ทุกวันที่ ๑๖ ของเดือน ได้รวบรวมประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในตำบลลำประดาและสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรม ๑๑ เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ ๑. ห้ามจับงูสิงห์และนกที่กินหนูนา

การจับงูสิงห์และนกที่กินหนูนาจะทำให้ระบบนิเวศน์หายไปทำให้หนูกัดกินข้าวในนาเกิดความเสียหายเป็นจำนวนมาก เมื่อประชาสัมพันธุ์แล้วประชาชนร่วมมือกันดูแลพื้นที่ห้ามบุคคลภายในและนอกพื้นที่จับงูหรือนกที่กินหนู เช่น งูสิงห์ นกปากห่าง นกเหยี่ยว เป็นต้น

เรื่องที่ ๒. ปัญหายาเสพติดในตำบลลำประดา

สาเหตุเกิดจากเด็กเยาวชนหลงผิดติดยาเสพติดเพิ่มขึ้น ผู้นำท้องถิ่นท้องที่ และสายตรวจตำบลได้ทำการประชุมปรึกษาหารือกันเป็นประจำทุกเดือน เพื่อติดตามสถานการณ์ยาเสพติดในชุมชน ปัจจุบันเด็กเยาวชนตำบลลำประดาติดยาเสพติดลดน้อยลง ส่วนใหญ่จะพบในพื้นที่ใกล้เคียง

เรื่องที่ ๓. ห้ามเล่นการพนันภายในวัด

ตำบลลำประดามีวัด ๘ วัดวัดเป็นศูนย์กลางทางศาสนาพุทธ จึงขอความร่วมมือจากผู้นำท้องถิ่นท้องที่ห้ามเล่นการพนันในบริเวณวัด ปัจจุบันได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

เรื่องที่ ๔. การทะเลาะวิวาทงานพิธีต่างๆ ในตำบลลำประดา

ในอดีตมีงานบุญที่ไหนจะพบเห็นว่ามีวัยรุ่นตีกันเป็นประจำสร้างความเดือนร้อนให้กับเจ้าภาพเป็นอย่างมาก จึงทำข้อตกลงกันและประชาสัมพันธุ์ให้ทราบว่าเมื่อวัยรุ่นคนใดสร้างความเดือนร้อนให้กับเจ้าภาพจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดงาน เช่น ค่าดนตรี ต้องจ่ายเป็น ๒ เท่าของค่าจ้าง ปัจจุบันไม่มีปัญหาระหว่างวัยรุ่นในงานบุญแล้ว

เรื่องที่ ๕. บทบาทของ อปพร.ตำบลลำประดา

การให้บริการประชาชนโดยเน้น “จิตอาสา” ช่วยเหลือกิจกรรมที่เป็นสาธารณะ ดูแลช่วยเหลือประชาชนในตำบลในการจัดสถานที่และอื่นๆ ที่ชาวบ้านร้องขอ เช่น งานฉาปนกิจศพ งานบวชพระ งานแต่งงาน และกิจกรรมสาธารณะในพื้นที่ก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

เรื่องที่ ๖. งานศาสนพิธีตำบลลำประดา

แนวทางการปฏิบัติในการจัดทำกิจกรรมศาสนพิธี อาทิเช่น งานฉาปนกิจศพของแต่ละวัดมีความแตกต่างกัน เรื่องการเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบเดียวกันคงยาก ส่วนที่สามารถปรับได้คือการใช้คำพูด การแต่งกายของผู้ที่เจ้าภาพให้เกียรติเป็นผู้ทอดผ้าควรแต่งกายให้เรียบร้อย สวมรองเท้าหุ้มส้น (ไม่ควรสวมรองเท้าแตะ) การเชิญผ้าและดอกไม้จันทน์ เป็นต้น

เรื่องที่ ๗. การบริหารจัดการน้ำในตำบลลำประดาเพื่อการเกษตร

ตำบลลำประดาเป็นพื้นที่ประสบภัยทุกปีทั้งท่วมซ้ำซาก แล้งซ้ำซาก เมื่อปี ๒๕๕๖ ชาวตำบลประสบปัญหาน้ำท่วมนานถึง ๒ เดือนเต็มๆ และต่อมาก็ประสบภัยแล้งฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลทำให้น้ำไม่ไหลเข้าสวนที่กำลังตั้งท้อง ผู้นำท้องถิ่น ท้องที่ ได้นำเรื่องปรึกษากันในเวทีวาระประชาชน และได้จัดทำแผนที่ทางเดินน้ำภายในตำบลลำประดาเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำทำนา

ผู้นำตำบลลำประดาได้ประสานงานไปยังผู้นำตำบลหอไกรและตำบลบางไผ่ ซึ่งเป็นตำบลใกล้เคียง ช่วยสูบน้ำจากแม่น้ำน่านผ่านคลองพลังงานไฟฟ้าส่งเข้าลำคลองสายหลักในตำบล ระยะทาง ๕-๖ กิโลเมตร และสูบน้ำขึ้นลำเหมืองส่งไปให้ชาวนาที่อยู่ตอนบนก่อนเหมือนเขื่อนครกขึ้นภูเขา ปีนั้นถึงจะลำบากแค่ไหนชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน บางก็ช่วยกันตรวจตราเส้นทางน้ำ บ้างก็จัดหาอาหาร ระดมทุนกันช่วยเหลือเป็นค่าใช้จ่ายอื่นๆ สุดท้ายชาวนาทุกคนก็ได้น้ำใส่ข้าว ผ่านวิกฤตไปได้ด้วยดี

เรื่องที่ ๘. การจัดตั้งชมรมจิตอาสาพัฒนาตำบลลำประดา

ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินการของชมรมฯ ดูแลความสะอาดบริเวณสถานที่สาธารณะ เช่น วัดในตำบลลำประดา สถานที่ราชการ โรงเรียน สองข้างทางหลวงชนบทรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงการป้องกันภัยพิบัติจากภัยธรรมชาติ

เรื่องที่ ๙. การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๖ ณ ห้องประชุม อบต. ลำประดา เป็นอีกองค์กรหนึ่ง ที่ร่วมกันพัฒนาตำบลให้มีความเข้มแข็งสู่ความยั่งยืนต่อไป

เรื่องที่ ๑๐ สารเคมีในเส้นเลือด ปัญหาใหม่จากโครงการจำนำข้าว กระตุ้นให้ชาวนาเร่งผลิตและใช้สารเคมี ทำให้พบสารเคมีในเลือดของเกษตรกร ตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ แนวโน้มเพิ่มขึ้น

เรื่องที่ ๑๑ มาตรการป้องกันปราบปรามปัญหาอาชญากรรมในตำบลลำประดา พบว่า มีการลักเล็กขโมยน้อย ลักลอบซื้อตปลาในบ่อน้ำ เครื่องมือทางการเกษตร หลอกหลวง

ธรรมนูญตำบลลำประดา เป็นหลักปฏิบัติที่คนท้องถิ่นเห็นชอบร่วมกัน ที่จะยึดเป็นแนวปฏิบัติในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกันในทุกมิติ ผ่านการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ภายใต้หลักประชาธิปไตย ซึ่งจะเป็นจุดส่งเสริมหลักนำไปสู่ความเข้มแข็งของภาคพลเมืองจนนำไปสู่ความเข้มแข็งของท้องถิ่น

❑ วิธีการสำคัญ/กระบวนการสำคัญที่จะไปให้ถึง “ชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเอง”

๑. ใช้ผู้นำชุมชน คนรุ่นใหม่ และกระบวนการกลุ่ม พูดคุยที่เรียกว่า “เวทีวาระประชาชน” สร้างกระบวนการเรียนรู้ รู้ สร้างจิตสำนึก อุดมการณ์ ทำความเข้าใจ เป้าหมายร่วมของชุมชน และใช้หลักความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนเข้ามาร่วมกัน โดยเริ่มต้น การรวมตัวจากกลุ่มเล็กๆ ขยายเป็นเครือข่าย และภูมินิเวศน์

๒. สำรวจปัญหา ศึกษาข้อมูลชุมชนและวิเคราะห์สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำผังแผนที่การใช้ทรัพยากรร่วม ของตำบล และปรับปรุง/ ปรับแผนของชุมชนให้เป็นแผนที่มีชีวิต เป็นแผนที่พัฒนาของตำบลที่สามารถทำได้จริง

๓. กำหนดประเด็นปัญหาร่วมที่เกิดขึ้น จากข้อมูลจริงในพื้นที่ ด้านทรัพยากร สวัสดิการ การจัดการที่ดิน ที่อยู่ อาศัย กลุ่มอาชีพ ฯลฯ ยกระดับเป็นเป้าหมายร่วม เป็นเครื่องมือของชุมชนท้องถิ่นในการ แก้ไขปัญหา สร้างการมีส่วนร่วม และเชื่อมโยงภาคี

๔. ใช้สภาองค์กรชุมชนที่เป็นของทุกคน ทุกขบวนชุมชน ในตำบลเชื่อมโยงคนในตำบลและภาคีร่วมพัฒนา และเป็นเครื่องมือ ในการขับเคลื่อนงาน ในพื้นที่ตำบล จังหวัด กำหนดทิศทาง เป้าหมาย ทำแผนและพัฒนาชุมชนท้องถิ่นด้วย ตนเอง

๕. สร้างพื้นที่รูปธรรม ให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ ที่สามารถให้ชุมชน อื่นๆ หรือพื้นที่อื่นๆ เข้ามาเรียนรู้ได้ โดยพัฒนาองค์ความรู้ ชุมชน ที่หลากหลาย ขยายองค์ความรู้ ยกระดับสู่หลักสูตรชุมชน

๖. ประสานภาคีสร้างระบบการทำงานร่วมกันของท้องถิ่น อำเภอ สร้างกลไกร่วมระดับตำบล

๗. กรณีชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองระดับจังหวัดนอกจาก ดำเนินการตามวิธีข้างต้น ต้องมีแผนการพัฒนา ระดับเมืองร่วมกัน จัดวางบทบาท ให้ชัดเจนระหว่างท้องถิ่น ภาคี และชาวบ้าน

๗. เชื่อมโยงการทำงานชุมชนกับมิติการทำงานด้านอื่นๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ อาทิ ชนเผ่า ฯลฯ โดยใช้กลไกการ ดำเนิน งานระดับจังหวัด

๘. ใช้สถานการณ์ปัญหาหารือกัน ปัญหาร่วม เป็นเครื่องมือรวม กลุ่มคน จัดกระบวนการเรียนรู้ จุดประกาย ความคิด ให้กับคนในชุมชน ขยายการทำงานให้ครอบคลุมเชิงพื้นที่ และเปิดเวทีนำเสนอข้อมูลกับ คนในชุมชนส่วน ใหญ่

๙. นำข้อมูลที่มีอยู่แล้วในพื้นที่มา ใช้ประโยชน์ พัฒนาระบบ ข้อมูล สืบหาข้อมูลชุมชนที่สำคัญ ใช้งานวิจัย เป็น เครื่องมือศึกษา ความรู้เชิงลึกของชุมชน และจัดทำตัวชี้วัดเป้าหมายการพัฒนาชุมชน

๑๐. จัดทำแผนงานโครงการ แก้ไขปัญหา บูรณาทุนภายใน ชุมชน บูรณาการแผนงานร่วมหลายภาคส่วนใน ท้อง ถิ่น โดยจัดระบบ การทำงาน/มีกลไกร่วมพัฒนา เน้นองค์กรชุมชนเป็นหลัก ในการปฏิบัติ หน่วยงาน/ภาคี เป็น ผู้สนับสนุน

๑๑. พัฒนาผู้นำชุมชนรุ่นเก่า และสร้างผู้นำรุ่นใหม่ ให้มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการแก้ไขปัญหา และ พัฒนา และ ใช้แผนชุมชน เป็นเครื่องมือสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน

๑๒. นำบทเรียนชุดองค์ความรู้ของชุมชน สื่อสารสู่สาธารณะ และบรรจุเป็นหลักสูตรการศึกษาในโรงเรียน ประจำหมู่บ้าน/ชุมชน

ธรรมเนียมดูตบลำประธานนั้นมาจากการมีส่วนร่วมของคนลำประดาจากการเห็นความสามารถของคน ลำประดา ไม่ว่าจะเป็นงานหรือกิจกรรมใดๆ ทั้งในหรือนอกพื้นที่ตำบลลำประดาที่ทำให้เห็นความสามัคคี ความร่วมมื ร่วมมืออย่างแข็งขันของคนที่นี่ ทำให้เป็นจุดเริ่มต้น ของการชวนคิด ชวนคุย ชวนในประเด็นในเรื่องอื่นๆ ตามมา โดยมี เป้าหมายอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ “คนลำประดาอยู่ดีมีสุข” ชุมชนท้องถิ่นมีจิตสำนึกสาธารณะ รู้เป้าหมาย เชื่อมมัน วิถี และพลังชุมชน มีความสามารถในการจัดการชุมชนและจัดความสัมพันธ์กับภาคี ใช้แผนการจัดการความรู้ และ ทุนชุมชน แก้ไข ปัญหา และพัฒนาตนเองทุกด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อการเปลี่ยนแปลง เชิงโครงสร้างและการพัฒนา อย่างยั่งยืน ตัวชี้วัดพื้นที่จัดการตนเอง

๑. ชุมชนมีเป้าหมาย ทิศทาง ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อย่างยั่งยืน

๒. มีระบบข้อมูล ฐานข้อมูลที่สำคัญของชุมชน ที่สามารถ นำไปจัดทำผังพื้นที่ ทำแผนพัฒนาตนเอง และสื่อสารกับ สาธารณะ

๓. มีแผนของชุมชน ที่เป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ ระดับตำบล ทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ที่ ครอบคลุม ทุก ด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ เด็ก/เยาวชน ยาเสพติด และได้รับการบรรจุเข้า แผนของท้องถิ่น และมีการปฏิบัติ ตามแผน

๔. ปัญหาของคนในพื้นที่ ได้รับการยกระดับเชื่อมโยง และถูกจัดการแก้ไขอย่างเป็นระบบ และชุมชนตระหนักเรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานพัฒนา และติดตามตรวจสอบ ที่รวมถึงโครงการของภาครัฐที่ส่งผลกระทบ ต่อวิถีชีวิตของชุมชน

๕. มีรูปธรรมการจัดการปัญหาในชุมชน โดยมีชุมชนเป็นแกนหลัก มีประเด็นงานพัฒนาที่ครอบคลุมทุก เรื่อง และมี องค์กรชุมชนที่หลากหลาย เป็นพื้นฐานของการทำงานพัฒนา

๖. ชุมชนมีการจัดการที่ดินโดยชุมชน มีการจัดการทุนชุมชน ทั้งทุนทรัพยากร ทุนสิ่งแวดล้อม ทุนเงิน ทุนภูมิปัญญา ระบบสวัสดิการ มีความมั่นคงทางอาหาร มีแหล่งพลังงาน เพียงพอต่อวิถีชีวิต การกิน การอยู่ ของชุมชนอย่างยั่งยืน

๗. มีการจัดความสัมพันธ์ของขบวนชุมชนท้องถิ่น ระดับ ท้องถิ่น ที่มีความร่วมมือกันหลายฝ่าย และทำงาน ร่วมกันได้ : ท้องถิ่น : ท้องที่ : ขบวนองค์กรชุมชน : หน่วยงานรัฐในพื้นที่

๘. ชุมชนรักการเรียนรู้ มีฐานการเรียนรู้ระดับตำบล ศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน และมีระบบการจัดการความรู้ ขุดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา รูปธรรมพื้นที่และบทเรียน และสื่อสารสู่ชุมชนและสาธารณะ

๙. คนในชุมชนมีความสุข มีความเป็นเจ้าของชุมชน มีระเบียบ/กติกการอยู่ร่วมกัน และมีความผูกพัน ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน

๑๐. การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสม่ำเสมอ มีการเชื่อมโยง เครือข่าย ผนึกกำลังชุมชนทุกระดับ และมี ระบบการสร้าง และพัฒนา คนจากรุ่นสู่รุ่น มีคนรุ่นใหม่มาสืบทอดเจตนารมณ์

๑๑. มีระบบธรรมาภิบาล ความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน และมีระบบการตรวจสอบการทำงาน ofชุมชนเอง

❑ การเปลี่ยนแปลงชีวิตชุมชน

จุดเด่นของตำบลลำประดา คือ ฝ่ายการเมืองท้องถิ่นยินดีให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายทั้งระดับหมู่บ้าน และเวทีตำบลทุกเดือนของภาคประชาชนและ อบต. คู่ขนาน เพื่อให้มีอิสระทางความคิดในการพัฒนานโยบายที่เป็นประโยชน์ของชาวบ้าน สังคมที่นี้มีผู้นำกลุ่มที่มีจิตสำนึกสาธารณะสามารถรวมตัวร่วมคิด ร่วมทำร่วมทุนติดตามประเมินอย่างต่อเนื่อง

“ทำไมพื้นที่ตำบลของเราไม่เข้มแข็งเหมือนพื้นที่ของพื้นที่อื่น เป็นคำถามที่เกิดขึ้นกับตัวเองปัญหาที่เกิดขึ้นจะต้องได้รับการแก้ไข แต่เราจะทำอย่างไรกันดี” นี่คือนักกลุ่มคนที่ทำเรื่องดีๆ แบบนี้ อยู่ในพื้นที่เรา โดยที่ไม่สนใจว่าใครจะมองอย่างไร ยินดีที่จะร่วมทำงานไปด้วยกัน

ตัวอย่างโครงการจิตอาสา ที่เกิดจากประสบการณ์น้อย ศิริรุณ ที่เป็นเส้นเลือดในสมองตีบและได้ถูกนำตัวส่งโรงพยาบาลบางมูลนาก ด้วยความใส่ใจกันและกัน ผู้นำได้ตั้งข้อสังเกตถึงการช่วยเหลือเล็กน้อย การอำนวยความสะดวกบางอย่างของจิตอาสาที่มีอยู่ในและชุมชนว่า น่าจะมาเป็นส่วนช่วยในการทำประโยชน์จิตอาสาให้กับผู้เจ็บไข้ได้ป่วยในชุมชน อำเภอ และภายในจังหวัดพิจิตร องค์การบริหารส่วนตำบลลำประดา สนับสนุนยานพาหนะส่งเคราะห์ในการเดินทางขนส่งผู้ป่วยที่มีรายได้น้อย หรือผู้ป่วยจิตเวชที่ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเข้ารับการรักษ ในส่วนจิตอาสาด้านสาธารณสุข ได้ช่วยเหลือปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลำประดาทุกวัน โดยได้มีการจัดเวรดูแลประชาชนที่มาขอรับการรักษาได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น การลงมือลงมือคนละเล็กคนละน้อยก็เป็นภาพที่สวยงามและสมบูรณ์ได้

อุดมการณ์มุ่งมั่นของคนลำประดา การจัดเวทีประชุมต่างๆ ตามธรรมเนียมปฏิบัติผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องนั่งหัวโต๊ะนั้นเป็นพื้นที่เฉพาะ พอเป็นเวทีวาระประชาชนของคนลำประดา พื้นที่กลางที่จัดเวทีนั้นเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับคนลำประดา ใครมีปัญหาต้องแก้ด้วยตนเองเมื่อแก้ไขไม่ได้ก็นำเข้าเวทีกลางทุกเดือน เพราะเห็นความสำเร็จเกิดการต่อยอดและเกาะเกี่ยวเกาะติด เพราะทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา คนลำประดาพอมาคุยกันแล้วก็มีปัญหาเกิดขึ้นมาให้แก้ แบ่งกันแก้ พอแก้ได้ ความศรัทธากับบารมี จะเข้ามา

❑ บทเรียน “ปัญหาของคนลำประดา ต้องแก้ด้วยคนลำประดา”

เทคนิคการมีส่วนร่วมของคนในตำบลลำประดา โดยเอาคนที่เอาด้วยก่อน คนที่ลังเลไม่กล้าหลบข้างเสาไฟนั้นเอาไว้อีกก่อน กระบวนการมันทำให้เขารู้สึกว่ามันเป็นปัญหาเขา เขาอยากแก้ไขเขาจึงมาบอก/พูดออกมา ก็นั่นแสดงว่าเขาพร้อมที่จะแก้ไขมัน เอาด้วยแล้ว เช่น กรณีน้ำท่วมบ้านดอนกับบ้านลุ่ม ไม่มีลำคลองชลประทานมีแต่คลองลำธารธรรมชาติซึ่งก็น้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ทำนาประกอบอาชีพ จึงมีวงพูดคุยกัน **“เวทีวาระประชาชน”** จึงเกิดเป็นยุทธศาสตร์ ๔ ด้านและพัฒนาเป็นธรรมนูญตำบล (ข้อตกลงที่จะทำร่วมให้เกิดผลสัมฤทธิ์) เหมือนการนำปัญหามาตั้งบนโต๊ะแล้วก็มาคุย ถกกัน ทะเลาะกันจน ตกลงแล้วก็นำไปสู่การแก้ไข คลี่คลาย ข้อตกลงกัน

❑ ข้อเสนอต่อการขยายผลในอนาคต

กลุ่มคนที่เริ่มมาเป็นผู้นำถ้าฟังเสียงหัวใจของกันและกัน เพียงแค่คนไม่กี่คนก็เริ่มต้นได้ ๔-๕ คน กลุ่มคนที่มาจากหลายๆ กลุ่มคน มาตั้งวงคุยกันเหมือนเพื่อนกัน เพื่อแก้ไขปัญหา เครื่องมือสททเวทีวาระประชาชนมาหาแนวทางการจัดการร่วมกันได้ ถ้าทุกพื้นที่หาคนที่จะเริ่มได้ เครื่องมือที่จะนำมาใช้จัดการปัญหาผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหัวใจและสิ่งที่จะแก้ไขปัญหา การคุยกัน และบุคลิกของผู้นำที่เข้าถึงได้ง่ายทำให้มีอะไรก็คุยกัน ปรึกษากันได้แล้วก็นำไปสู่ การแก้ไข ปัญหาาร่วมกัน

สูตรตำบลจัดการตนเอง

$X+Y=Z$ (X คือคนที่มีใจ +Y ปรับความสัมพันธ์แนวตั้งเป็นแนวราบ =Z การมีส่วนร่วมของชุมชน)

